

УДК 343.228

Б.М. Орловський,
кандидат юридичних наук, доцент
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

КАТЕГОРІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У ЗАКОНОДАВСТВІ КОНТИНЕНТАЛЬНИХ КРАЇН: ЇХ СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню категорій кримінально-правового захисту у законодавстві континентальних країн та формуванню систематизованих результатів у табличній формі для співвідношення зазначених категорій між собою. При здійсненні такого співвідношення автор приходиться до низки послідовних й логічних висновків.

Ключові слова: правомірний захист, необхідна оборона, протиправний напад, діяння, правова регламентація.

Постановка проблеми. Інститут кримінально-правового захисту фізичної особи від суспільно небезпечних посягань (злочинів) є досить складним правовим інститутом, який в межах континентальної правової системи викладається по різному і має свої зовнішньо схожі та індивідуальні особливості у кожного з представників цієї правової системи. Для дослідження цього інституту використовуються певні узагальнені категорії, що забезпечують єдність розуміння його понятійного апарату, а також визначають приналежність країни до відповідної групи (романської, германської тощо) в межах загальної континентальної правової системи.

Тому дослідження зазначених категорій кримінально-правового захисту і проведення їх систематизації у табличній формі, як найбільш ефективною форми представлення певних знань (даних), є **актуальним** питанням

для української кримінально-правової науки, яке допоможе сформувати єдиний підхід до їх подальшого вивчення, розглянути співвідношення їх між собою та оцінити існуючий зарубіжний досвід передових країн у нормативно-правовому закріпленні відповідних понять і термінів, що є особливо важливим у світлі приналежності України до континентальної правової системи. Також **актуальність цієї теми** підтверджується і відсутністю в наукових працях належно проведеного систематизованого дослідження категорій кримінально-правового захисту у континентальному кримінальному законодавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що окремими дослідженнями кримінально-правових норм про захист або необхідну оборону в кримінальних кодексах (далі — КК) деяких європейських країн займалися такі вчені як Ю.В. Баулін,

Б.В. Волженкін, Л.В. Головка, Л.М. Гусар, Н.Є. Крилова, А.І. Лукашов, Л.Н. Смірнова, А.В. Серебреннікова, В.Д. Пакутін, О.Ф. Скакун та інші. Однак проведення загальної систематизації категорій кримінально-правового захисту у законодавстві континентальних країн та формування критеріїв для вивчення їх співвідношення між собою в українській кримінально-правовій науці допоки не здійснювалось.

Відповідно, **метою і задачами статі** стали: дослідження категорій кримінально-правового захисту у законодавстві континентальних країн з урахуванням їх приналежності до відповідних правових груп (романської, германської, східноєвропейської тощо); формування систематизованих результатів щодо співвідношення зазначених категорій між собою у виразі форми та вивчення спільних особливостей побудови понятійно-термінологічного апарату.

Виклад основного матеріалу. Континентальна правова система, яка побудована на кодифікованих нормативно-правових актах (кодексах), є однією з головних правових систем сучасності, основу якої складає законодавство країн Європейського Союзу. В межах цієї правової системи традиційно існує поділ її представників на відповідні групи (романську, германську, східноєвропейську, латиноамериканську, скандинавську), які об'єднує спільний понятійний апарат, єдина правова доктрина, схожість правової ідеології й навіть історична подібність у розвитку правових елементів.

Для проведення дослідження інституту кримінально-правового захисту у законодавстві континентальних країн ми можемо виділити певні узагальнені категорії й критерії (назва правомірного суспільно корисного вчинку, його правова регламентація,

система об'єктів захисту, особливості законодавчого закріплення тощо), які допоможуть нам сформуванню послідовні систематизовані результати для оцінки раціональності закріплення відповідних юридичних понять і термінів в межах цього правового інституту та виявлення географічних закономірностей їх нормативного розміщення.

Отже, провівши дослідження категорій кримінально-правового захисту у законодавстві континентальних країн автор здійснює їх систематизацію у наступній табличній формі за існуючими правовими групами.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеної систематизації та узагальнюючи її результати, автор приходить до наступних висновків: 1) центральною категорією досліджуваного інституту виступає його назва (найменування), яка у романській групі країн характеризується як «правомірний захист», у германській та східноєвропейській групі країн — як «необхідна оборона», а у скандинавській групі країн — як «самооборона»; 2) за правовою природою значення цього правового інституту може розглядатися європейськими законодавцями по різному, починаючи від підстави, що лише звільняє особу від призначення покарання й закінчуючи підставою (обставиною), що виключає саму злочинність (одночасно суспільну небезпечність й протиправність) діяння; 3) правова підстава для застосування такого кримінально-правового інституту може викладатися як у вузькому (через категорію «напад») так і у широкому (через категорію «суспільно небезпечне посягання») нормативному значенні; 4) правомірна поведінка особи, що захищається в межах інституту кримінально-правового захисту характеризується через «дії (діяння)», що зазвичай направлені (спрямовані)

на заподіяння шкоди; 5) систему об'єктів захисту в законодавчій конструкції досліджуваного правового інституту складають: у романській та германській групі країн – по-перше сама «особа, що захищається, її особистість та права» та по-друге «інша особа, її особистість та права»; у східноєвропейській групі країн – крім «особистості та прав особи, що захищається» й «особистості та прав іншої особи», ще й «державні та суспільні інтереси»; 6) особливостями законодавчого закріплення інституту кримінально-правового захисту можуть виступати: закріплення специфічного стану захисту у стані «страху», «хвилювання», «сильного душевного хвилювання», «переляку», «замішання»; визначення

окремих привілейованих складів злочинів за перевищення меж захисту (законодавство східноєвропейських країн); окреме описання механізму захисту власності (КК Французької Республіки) тощо.

Отже проведена автором систематизація категорій кримінально-правового захисту у табличній формі дозволяє співвіднести їх нормативну структуру, оцінити раціональність та повноту існуючої юридичної термінології в рамках цього правового інституту і сформулювати низку послідовних та логічних висновків, що є важливими для подальших наукових досліджень, пов'язаних із використанням прогресивного зарубіжного досвіду в українському кримінальному законодавстві.

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКА (КОНТИНЕНТАЛЬНА) ПРАВОВА СИСТЕМА

РОМАНСЬКА ГРУПА КРАЇН

1.	ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА
Назва й природа правомірного вчинку	правомірний захист – підстава ненастання (виключення) кримінальної відповідальності
Правова регламентація (розміщення)	ст.ст. 122-5, 122-6 Глави II "Підстави ненастання кримінальної відповідальності чи її пом'якшення" Розділу II "Про кримінальну відповідальність" Книги I "Загальні положення" Частини I КК
Система об'єктів захисту	сама особа, що захищається або інша особа, власність
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	необґрунтоване посягання – яка-небудь дія, викликана необхідністю захисту
Перевищення меж	характеризується як явна невідповідність між використовуваними засобами захисту і тяжкістю посягання; не закріплюються спеціальні склади злочинів, пов'язані із перевищенням меж захисту
Особливості	описаний механізм захисту власності від злочинів і проступків (ч. 2 ст. 122-5) при якому не дозволяється лише умисне вбивство виокремлюються два спеціальних випадки захисту: відбиття нічного проникнення у житло, здійснюваного шляхом злому, насильства або обману; власний захист від насильницького грабежу чи крадіжки

2.	ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА
Назва й природа правомірною вчинку	правомірний захист – обставина, що виключає покарання
Правова регламентація (розміщення)	ст.ст. 52, 55 Глави I “Про закінчений злочин і замах на нього” Розділу III “Злочин” Книги I “Про злочини загалом” КК
Система об’єктів захисту	власне право або право іншої особи
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	протиправне посягання та його наявна небезпека – вчинення діяння, “вимушеного необхідністю захисту”
Перевищення меж	зазначається лише про можливість перевищення меж захисту по необережності (ст. 55); не закріплюються спеціальні склади злочинів, пов’язані із перевищенням меж захисту
Особливості	відсутні

3.	КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ
Назва й природа правомірною вчинку	захист – підстава, що виключає кримінальну відповідальність
Правова регламентація (розміщення)	п. 4 ст. 20 Глави II “Підстави, які виключають кримінальну відповідальність” Розділу I “Кримінальне правопорушення” Книги I “Загальні положення про злочини і проступки...” КК
Система об’єктів захисту	власна особистість або права, а також особистість або права іншої особи
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	протиправний напад – дії на захист
Перевищення меж	застосування нераціональних засобів, що використовуються для запобігання або відбиття протиправного нападу
Особливості	закріплюється можливість захисту власності від злочинів або проступків, які піддають її серйозній небезпеці погіршення або неминучої втрати

4.	РУМУНІЯ
Назва й природа правомірного вчинку	правомірний захист – виправдувальна обставина, що виключає злочинність діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 22 Глави II “Виправдувальні обставини” Розділу II “Злочини” Загальної частини КК
Система об’єктів захисту	сама особа чи будь-яка інша особа, їх особистість та права, суспільні інтереси
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	матеріальний, прямий, безпосередній та несправедливий напад – дії для відбиття
Перевищення меж	поняття не описується; вказується, що перевищення меж захисту у стані переляку або страху не є злочином
Особливості	окремо описується захист від протиправного проникнення у житло, яке відбувається із застосуванням насильства, обману або іншим подібним способом

ГЕРМАНСЬКА ГРУПА КРАЇН

5.	ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІММЕЧИНА
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – підстава, що виключає протиправність діяння
Правова регламентація (розміщення)	параграфи 32, 33 Глави IV “Необхідна оборона і вимушене положення” Розділу II “Діяння” Загальної частини КК
Система об’єктів захисту	сама особа або хто-небудь інший
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	наявний протиправний напад – діяння, викликане потребою
Перевищення меж	існує лише описання перевищення меж необхідної оборони в стані замішання, страху або переляку, що не тягне за собою покарання
Особливості	відсутні

6.	КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – підстава для звільнення особи від кримінальної відповідальності
Правова регламентація (розміщення)	ст. 41 Розділу III “Звільнення від кримінальної відповідальності та посилення кримінальної відповідальності” Книги I “Загальні положення” КК
Система об’єктів захисту	сама особа, її особиста недоторканність чи власність або інша особа, її недоторканність чи власність
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	безпосередній незаконний напад – правопорушення
Перевищення меж	існує лише описання перевищення меж необхідної оборони в результаті сильного емоційного збудження, що не тягне за собою кримінальної відповідальності
Особливості	відсутні

7.	ШВЕЙЦАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – правомірна дія
Правова регламентація (розміщення)	ст.ст. 33, 66 Параграфу 8 “Правомірні дії” Розділу II “Караність” Частини I “Злочини і проступки” Книги I “Загальні постанови”
Система об’єктів захисту	хто-небудь або будь-який інший
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	неправомірний напад або його безпосередня загроза – право на відвернення
Перевищення меж	спосіб відвернення, не співрозмірний обставинам; при перевищенні меж суддя пом’якшує покарання на власний розсуд в межах ст. 66
Особливості	при перевищенні меж оборони внаслідок вибачливого хвилювання або замішання, особа не карається

8.	ТУРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА
Назва й природа правомірного вчинку	законна оборона – підстава, що виключає кримінальну відповідальність
Правова регламентація (розміщення)	ст.ст. 25, 27 Розділу II “Підстави, що виключають або пом’якшують кримінальну відповідальність” Частини II “Принципи кримінальної відповідальності” Книги I “Загальні положення” КК
Система об’єктів захисту	сама особа або хто-небудь інший, власність
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	несправедливий напад – дії, вчинені з необхідністю відбиття
Перевищення меж	непропорційність вчинених дій; зазначається, що при перевищенні меж НО застосовується пом’якшення покарання (скорочення від 1/6 до 1/3), якщо вчинене особою діяння утворює склад злочину, скоєного по необережності
Особливості	вказується, що не тягне за собою покарання перевищення меж оборони внаслідок хвилювання, страху або переляку

9.	РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – підстава для виключення злочинності діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 25 Глави III “Виключення кримінальної відповідальності” Загальної частини КК
Система об’єктів захисту	яке-небудь благо, що охороняється правом
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	незаконне посягання – безпосереднє відвернення
Перевищення меж	спосіб захисту, не співрозмірний із небезпекою посягання, за який суд може застосувати надзвичайне пом’якшення покарання і навіть відмовитися від його призначення
Особливості	при перевищенні меж оборони внаслідок страху або збудження особи, суд відмовляється від призначення покарання

СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ГРУПА КРАЇН

10.	УКРАЇНА
Назва й природа правомірному вчинку	необхідна оборона – обставина, що виключає злочинність діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 36 Розділу VIII “Обставини, що виключають злочинність діяння” Загальної частини КК, ст.ст. 118, 124 Особливої частини КК
Система об’єктів захисту	охоронювані законом права та інтереси особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільні інтереси та інтереси держави
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	суспільно небезпечне посягання – дії... шляхом заподіяння необхідної і достатньої шкоди
Перевищення меж	умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту; існують привілейовані склади злочинів, пов’язані із умисним вбивством та умисним заподіянням тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж оборони (ст.ст. 118, 124 КК)
Особливості	характеризуються окремі спеціальні випадки, пов’язані із застосуванням зброї або будь-яких інших засобів чи предметів: для захисту від нападу озброєної особи; нападу групи осіб; відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення

11.	РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ
Назва й природа правомірному вчинку	необхідна оборона – обставина, що виключає суспільну небезпечність діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 12 Розділу I “Загальні положення” Глави II “Злочин” Загальної частини, ст.ст. 119, ч. 2 ст. 132 Особливої частини КК
Система об’єктів захисту	державні або суспільні інтереси, особистість або права того, хто захищається чи іншої особи
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	безпосередній протиправний напад – діяння... шляхом заподіяння шкоди
Перевищення меж	захист явно не відповідає характеру і небезпечності нападу; існують привілейовані склади злочинів, пов’язані із вбивством та заподіянням тілесного ушкодження при перевищенні меж оборони
Особливості	вказується, що немає перевищення меж необхідної оборони, якщо: а) напад скоєний шляхом проникнення у житло з використанням насильства або взлому; б) напад не може бути відвернений іншим способом. Зазначається, що в разі перевищення меж НО в стані переляку або сильного душевного хвилювання особа не підлягає покаранню

12.	РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – обставина, що усуває кримінальний характер (протиправність) діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 36 Глави III “Обставини, що усувають кримінальний характер діяння” Загальної частини КК
Система об’єктів захисту	особистість або права особи, що захищається, іншої особи, суспільні інтереси
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	прямий, негайний, матеріальний і реальний напад – діяння з метою відвернення
Перевищення меж	поняття не описується
Особливості	описується оборона у випадку перешкоджання проникнення в жиле або інше приміщення, яке супроводжувалося небезпечним для життя чи здоров’я насильством

13.	РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ
Назва й природа правомірного вчинку	необхідна оборона – обставина, що виключає злочинність діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 37 Глави VIII “Обставини, що виключають злочинність діяння” Розділу II “Злочин” Загальної частини, ч. 1 ст. 108, ч. 1 ст. 114 Особливої частини КК
Система об’єктів захисту	особистість і права того, хто обороняється або інших осіб, охоронювані законом інтереси суспільства чи держави
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	суспільно небезпечне посягання (пов’язане чи не пов’язане з насильством, небезпечним для життя особи, що обороняється) – заподіяння шкоди; дії
Перевищення меж	умисні дії, які явно не відповідають характеру і небезпечності посягання; існують привілейовані склади злочинів, пов’язані із вбивством та умисним заподіянням тяжкої шкоди здоров’ю при перевищенні меж необхідної оборони
Особливості	зазначається, що не є перевищенням меж оборони дії особи, яка внаслідок несподіваності посягання, не могла об’єктивно оцінити ступінь і характер небезпечності нападу

14.	РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ
Назва й природа правомірному вчинку	необхідна оборона – обставина, що виключає злочинність діяння
Правова регламентація (розміщення)	ст. 34 Глави VI “Обставини, що виключають злочинність діяння” Розділу II “Підстави і умови кримінальної відповідальності” Загальної частини, ст.ст. 143, 152 Особливої частини КК
Система об’єктів захисту	життя, здоров’я, права того, хто обороняється або іншої особи, інтереси суспільства або держави
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	суспільно небезпечне посягання – дія, вчинена... шляхом заподіяння шкоди
Перевищення меж	явна невідповідність захисту характеру і небезпечності посягання, коли тому, хто посягає без необхідності умисно заподіюється смерть або тяжке тілесне ушкодження; існують привілейовані склади злочинів, пов’язані із вбивством та умисним заподіянням тяжкого тілесного ушкодження при перевищенні меж оборони
Особливості	відсутні

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА ГРУПА КРАЇН

15.	РЕСПУБЛІКА АРГЕНТИНА
Назва й природа правомірному вчинку	дії із захисту – підстава ненастання кримінальної відповідальності
Правова регламентація (розміщення)	п.п. 6, 7 ст. 34, ст. 35 Розділ V Частини I “Загальні положення” КК
Система об’єктів захисту	власна особистість або права, особистість або права іншої особи
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	протиправний напад – дії
Перевищення меж	нерозумний вибір засобів захисту, що використовувалися для запобігання або відбиття нападу; перевищення меж оборони, встановлених законом, владою або вимушеною необхідністю, карається за статтею про діяння, скоєне по необережності
Особливості	розглядаються деякі випадки захисту власності

СКАНДИНАВСЬКА ГРУПА КРАЇН

16.	КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ
Назва й природа правомірною вчинку	самооборона – підстава для звільнення особи від кримінальної відповідальності
Правова регламентація (розміщення)	§ 1 Глави XXIV “Про загальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності” Частини II “Про злочини” КК
Система об’єктів захисту	особа або власність
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	напад – діяння
Перевищення меж	поняття відсутнє, але опосередковано закріплена можливість пом’якшення покарання у подібних випадках (§§ 2, 5 Глави III, § 3 Глави XXIX)
Особливості	визначення конкретних випадків самооборони, пов’язаних із захистом власності (в тому числі і житла, будинку, кімнати) та відновленням у володінні таким майном

17.	КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ
Назва й природа правомірною вчинку	самооборона – підстава для звільнення особи від покарання
Правова регламентація (розміщення)	§ 13 Глави III “Умови, що стосуються кримінальної відповідальності” Загальної частини КК
Система об’єктів захисту	особа або власність
Дії з боку особи, що посягає та особи, що захищається	незаконний напад – дії
Перевищення меж	поняття відсутнє, але таке перевищення є підставою для зменшення розміру покарання за відповідні склади злочинів (ч. 1 § 84)
Особливості	закріплено не застосування покарання, якщо особа перевищила межі самооборони через страх або хвилювання (ч. 2 § 13)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Уголовный кодекс Франции / Под ред. канд. юрид. наук, доц. Л.В. Головки, канд. юрид. наук, доц. Н.Е. Крыловой; Пер. с фр. и предисл. канд. юрид. наук, доц. Н.Е. Крыловой. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. — 650 с.
2. Уголовный кодекс Италии. Общая часть и преступления против государства / Вступ. ст. и пер.: Ципия А.Г. — М., 1991. — 163 с.
3. Código Penal de España 2010: [Электронный ресурс] / Режим доступа до документа: <http://despachoabogados.fullblog.com.ar/codigo-penal-espanol-articulado-completo-actualizado-con-la-reforma.html> — назва з екрана.
4. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии / Науч.ред. и вступ.статья д.ю.н., проф. Д.А. Шестакова; предисловие доктора права Г.-Г. Йешека; перевод с немецкого Н.С. Рачковой. — СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. — 524 с.
5. Уголовный кодекс Голландии. Науч. ред. докт. юрид. наук, проф. Б.В. Волженкин, пер. с англ. И.В. Мироновой. — СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. — 510 с.
6. Уголовный кодекс Швейцарии / Науч. ред., предисл. и пер. с нем. канд. юрид. наук А.В. Серебренниковой — СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. — 350 с.
7. Уголовный кодекс Республики Польша / Под ред. канд. юрид. наук, доц. А.И. Лукашова, д-ра юрид. наук, проф. Н.Ф. Кузнецова; Пер. с польск. Д.А. Барилевич. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. — 234 с.
8. Уголовный кодекс Республики Болгария / Науч. ред. канд. юрид. наук, проф. А.И. Лукашова. Пер. с болг. Д.В. Милушева, А.И. Лукашова; вступ. статья Й.И. Айдарова. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. — 298 с.
9. Раджабова Э.Ш. Уголовное законодательство Турецкой Республики: становление и развитие / Э. Ш. Раджабова / Международное уголовное право и международная юстиция». — 2013. — № 1. — С. 29-32.
10. Уголовный кодекс Республики Беларусь / Вступ. ст. А.И. Лукашова, Э.А. Саркисовой. — 2-е изд., испр. и доп. — Мн: Тесей, 2001. — 312 с.
11. Уголовный кодекс Республики Аргентины / Вступит. статья д-ра юрид. наук, проф. Ю.А. Голика. — СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. — 240 с.

Орловский Б.М.

Категории уголовно-правовой защиты в законодательстве континентальных стран: их систематизация.

Аннотация. Статья посвящена исследованию категорий уголовно-правовой защиты в законодательстве континентальных стран и формированию систематизированных результатов в табличной форме для соотношения указанных категорий между собой. При осуществлении такого соотношения автор приходит к ряду последовательных и логических выводов.

Ключевые слова: правомерная защита, необходимая оборона, противоправное нападение, деяния, правовая регламентация.

B. Orlovskiy

Categories of criminal-law defence in the legislation of continental countries: their systematization.

Summary. The article is devoted to the investigation of categories of criminal-law defense in the legislation of continental countries and the formation of systematized results in the form of a table for the ratio of these categories among themselves. When effectuation such the ratio, the author comes to a series of consecutive and logical conclusions.

Keywords: legitimate defense, necessary defense, unlawful assault, act, legal regulation.